

О. Ю. Вітко,
аспірант Національної академії управління
(м. Київ)

УДК 343.3

БЕЗПОСЕРЕДНИЙ ОБ'ЄКТ ПІДРОБЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ, ЯКІ ПОДАЮТЬСЯ ДЛЯ РЕЄСТРАЦІЇ ВИПУСКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Здійснено аналіз структури суспільних відносин у сфері реєстрації випуску цінних паперів. Наводяться приклади суб'єктів, предмета та соціального зв'язку як змісту таких суспільних відносин, на основі чого автором надається власна точка зору щодо безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст. 223¹ Кримінального кодексу України.

Ключові слова: безпосередній об'єкт злочину, цінні папери, емісія цінних паперів.

На сьогодні за внесення уповноваженою особою в документи, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів, завідомо неправдивих відомостей, якщо це заподіяло значну матеріальну шкоду інвесторові цінних паперів, кримінальна відповідальність передбачена ст. 223¹ Кримінального кодексу України (далі — КК України).

Разом з тим слід відмітити, що до внесення змін у КК України на підставі Закону України від 25 грудня 2008 р. № 801–VI та доповнення його ст. 223¹ “Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів”, подібний склад злочину був передбачений ч. 2 ст. 223 КК України, яку (ч. 2 ст. 223 КК України) було виключено на підставі цього ж Закону України від 25 грудня 2008 р. № 801–VI. Порівняно із попереднім складом злочину, який був передбачений ч. 2 ст. 223 КК України, цей склад злочину, що передбачений ст. 223¹ КК України, приведено у відповідність чинному законодавству України про цінні папери щодо термінології, а також відбулася часткова декриміналізація діяння. Однак, незважаючи на те, що цей склад злочину в законодавчій історії зазнавав певних змін, його безпосередній об'єкт залишався і залишається незмінним.

З моменту виключення такого складу злочину із ст. 223 КК України та відображення подібного складу злочину в ст. 223¹ КК України у вітчизняній науці кримінального права не було проведено окремого дисертаційного дослідження усього складу злочину, передбаченого ст. 223¹ КК України, або його безпосереднього об'єкта на основі аналізу структури суспільних відносин, на які посягає цей злочину.

У зв'язку з цим, дослідження проблеми визначення безпосереднього об'єкта складу злочину, передбаченого ст. 223¹ КК України, виходячи із аналізу структури суспільних відносин, на які посягає такий злочин, на сьогодні є досить актуальним.

До моменту доповнення чинного КК України ст. 223¹ безпосередній об'єкт цього злочину в певній мірі частково висвітлювався вченими криміналістами в науковій літературі у контексті визначення безпосереднього об'єкта за ч. 2 ст. 223 КК України.

Так, О. О. Дудоров вважає, що основним безпосереднім об'єктом цього злочину є встановлений законодавством порядок випуску цінних паперів, який є важливим елементом фінансово-кредитної системи країни і який забезпечує її стабільність і розвиток, а додатковим об'єктом цього посягання є право власності [1, с. 60]. У

підручнику з кримінального права України за загальною редакцією В. В. Сташиса, В. Я. Тація визначено, що об'єктом цього злочину є суспільні відносини в сфері випуску (емісії) суб'єктами господарювання та громадянами [2, с. 257]. В. Р. Щавінський вважає, що безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 223 КК України, є суспільні відносини, які виникають при емісії цінних паперів, емітентами яких є суб'єкти господарської діяльності [3, с. 72]. Крім того, автор також відмічає, що додатковим безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ч. 2 ст. 223 КК України, може бути встановлений законодавством порядок ведення, обігу і використання офіційних документів, який забезпечує нормальну діяльність підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власності, а також прав і законних інтересів громадян та юридичних осіб [3, с. 73–74]. О. О. Кашкаров, вперше здійснивши дисертаційне дослідження усіх складів злочинів у сфері випуску та обігу цінних паперів, виходив із того, що при визначенні безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст. 223 КК України, слід враховувати те, що в цій статті містяться два різні склади злочину. Виходячи з цього, науковець вважає, що не варто об'єднувати склади злочинів, які передбачені ч. 1 та ч. 2 ст. 223 КК України одним безпосереднім об'єктом злочину. На його думку, ч. 2 ст. 223 КК України мала самостійний об'єкт, яким є “конкретні суспільні відносини, які складаються у встановленому законом порядку подачі документів для реєстрації випуску емісійних цінних паперів” [4, с. 82]. Після введення в чинний кримінальний закон ст. 223¹ КК України О. О. Кашкаров відмітив, що аналіз диспозиції ст. 223¹ КК України свідчить про те, що безпосереднім об'єктом цього злочину виступають суспільні відносини в сфері документообігу, які забезпечують інтереси інвестора не тільки під час розміщення цінних паперів, але й обігу цінних паперів [5, с. 255].

Разом з тим вказаними науковцями при визначенні безпосереднього об'єкта цього злочину не було ґрунтовно досліджено та проаналізовано структуру суспільних відносин, на які посягає саме злочин, передбачений ст. 223¹ КК України. Тому ми вважаємо, що вказані вище точки зору підлягають уточненню з урахуванням аналізу змісту структури суспільних відносин, на які посягає цей злочин.

Метою статті є здійснення теоретичного аналізу структури суспільних відносин у сфері реєстрації випуску цінних паперів та надання на основі такого аналізу власного визначення безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст. 223¹ КК України.

Емісійні цінні папери набувають офіційного правового статусу цінних паперів (визнаються цінними паперами) лише після дотримання законодавчо визначених процедур, які, так би мовити, спрямовані на легалізацію цінного папера, визнання його державою як цінного папера, надання йому значення цінного папера. Іншими словами, процес створення емісійних цінних паперів передбачає низку законодавчо визначених процедур. Сукупність таких процедур чинним законодавством України визначається як емісія цінних паперів.

Порядок емісії цінних паперів врегульований Законом України “Про цінні папери та фондовий ринок” [7] та передбачає певні етапи, які мають свої особливості при публічному та при приватному розміщенні цінних паперів.

Загальний порядок емісії цінних паперів визначено ст. 28 Закону України “Про цінні папери та фондовий ринок”, який, крім іншого, передбачає здійснення таких процедур, як подання уповноваженою на це особою до органів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі — НКЦПФР) заяви і всіх необхідних документів для реєстрації випуску цінних паперів та проспекту їх емісії; реєстрацію НКЦПФР випуску цінних паперів, проспекту їх емісії та видачу тимчасового свідоцтва про реєстрацію випуску цінних паперів.

З іншого боку, слід відмітити, що для кожного виду емісійних цінних паперів (акції, облигації, інвестиційні сертифікати та ін.), а також залежно від підстав та умов, за яких здійснюється реєстрація випуску цінних паперів (реєстрація випуску акцій при заснуванні акціонерних товариств, реєстрації випуску акцій при зміні

розміру статутного капіталу акціонерного товариства тощо), чинним законодавством України передбачений відповідний порядок реєстрації таких цінних паперів, а також відповідний перелік документів, які необхідно подавати для реєстрації цих цінних паперів. Так, наприклад, Положенням про порядок здійснення емісії облігацій підприємств та їх обігу, затвердженим рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі — ДКЦПФР) № 322 від 17 липня 2003 р. (у редакції рішення ДКЦПФР від 26 жовтня 2006 р. № 1178) із змінами та доповненнями [8], визначено, що для реєстрації випуску облігацій та проспекту емісії цих облігацій емітент повинен подати до реєструвального органу (сьогодні — до органів НКЦПФР), крім іншого, також проміжну фінансову звітність за звітний період, що передував кварталу, у якому подаються документи для реєстрації випуску та проспекту емісії облігацій, фінансову звітність за останні три завершені фінансові роки та висновок аудитора (аудиторської фірми) за звітний період, що передував кварталу, у якому подаються документи для реєстрації випуску та проспекту емісії облігацій, і за звітний рік, що передував року, у якому подаються документи для реєстрації випуску та проспекту емісії облігацій. Фінансова звітність (для акціонерних товариств — за останні три завершені фінансові роки, для інших емітентів — за звітний рік, що передував року, у якому подаються документи для реєстрації випуску та проспекту емісії облігацій) та проміжна фінансова звітність за звітний період, що передував кварталу, у якому подаються документи для реєстрації випуску та проспекту емісії облігацій, повинен бути засвідчена підписами та печатками емітента та аудитора (аудиторської фірми).

Всі необхідні для реєстрації випуску цінних паперів документи подає до НКЦПФР емітент або уповноважена ним особа у встановлений строк після прийняття рішення про розміщення цінних паперів органом емітента, уповноваженим приймати відповідне рішення, після чого, НКЦПФР зобов'язана у встановлені строки здійснити реєстрацію випуску відповідних цінних паперів або відмовити у такій реєстрації з підстав, визначених законодавством.

Законом України “Про цінні папери та фондовий ринок” передбачено, що реєстрація НКЦПФР випуску цінних паперів не може розцінюватися як гарантія їх вартості, оскільки НКЦПФР відповідає лише за повноту інформації, що міститься у зареєстрованих нею документах, та за її відповідність вимогам законодавства. Відповідальність за достовірність відомостей, наведених у документах, що подаються для реєстрації цінних паперів, несуть особи, які підписали ці документи. Разом з тим законодавством передбачено право НКЦПФР здійснювати перевірку відомостей, що містяться в поданих для реєстрації цінних паперів документах, і у випадку виявлення недостовірної інформації НКЦПФР вживає передбачені законом заходи.

Тому перевірка таких відомостей, судячи із тлумачення законодавства, є правом органів НКЦПФР, а не обов'язком.

З іншого боку, внесення в документи, що подаються для реєстрації випуску цінних паперів, недостовірної інформації може завдати суттєвої шкоди інвестору, адже законодавством передбачено, що для реєстрації випуску цінних паперів за різних підстав та умов подаються документи, викладені відомості яких можуть впливати на вартість цінних паперів, спроможність емітентів виконувати зобов'язання за цінними паперами, можливість інвесторів у цінні папери досягти вигоди від вкладення цінних паперів тощо.

На основі аналізу чинного законодавства, яке регулює порядки емісії цінних паперів та порядки подання документів для реєстрації випусків цінних паперів відповідного виду, можна дійти висновку, що *безпосередніми учасниками (суб'єктами)* суспільних відносин, які охороняються ст. 223¹ КК України, є засновники, уповноважені особи засновників акціонерних товариств у рамках подання документів для реєстрації випуску акцій під час створення акціонерних товариств (у цьому випадку ці засновники вважаються інвесторами в цінні папери); емітенти

цінних паперів при емісії емісійних цінних паперів; органи НКЦПФР (у цьому випадку реєструвальний орган).

Між засновниками, уповноваженими особами засновників акціонерних товариств та органами НКЦПФР відносини складаються при поданні документів для реєстрації випуску цінних паперів під час створення акціонерних товариств.

У свою чергу, між емітентами та органами НКЦПФР відносини складаються при поданні документів для реєстрації випуску цінних паперів під час процедури емісії емісійних цінних паперів.

Завдання шкоди цим відносинам може впливати на інших осіб, зокрема на інвесторів у цінні папери при розміщенні цінних паперів, при обігу цінних паперів, однак це вже відбувається в рамках інших суспільних відносин, тому в цьому випадку інвестори в цінні папери, які придбають цінні папери на первинному чи вторинному фондовому ринку, не є безпосередніми учасниками цих суспільних відносин, однак внаслідок завдання таким злочином шкоди суспільним відносинам, вони можуть визнаватися потерпілими від злочину.

З аналізу суспільних відносин, які поставлені під охорону ст. 223¹ КК України, також можна дійти висновку про те, що ці відносини складаються між їх учасниками з приводу забезпечення реалізації умов подання для реєстрації випуску цінних паперів документів з достовірними відомостями, а також з приводу отримання очікуваних суспільно корисних наслідків, які породжуються поданими достовірними документами, та з приводу отримання суспільно корисних властивостей поданих достовірних документів, і саме все це, на нашу думку, є предметами цих суспільних відносин.

Так, наприклад, за умови подання для реєстрації випуску цінних паперів документів щодо фінансової звітності, майнового стану, аудиторських висновків, документів, підтверджуючих ринкову вартість цінних паперів акціонерного товариства, документів, підтверджуючих суму дооцінки основних засобів акціонерного товариства, включену до складу додаткового капіталу тощо, з достовірними відомостями:

- 1) виключатиметься можливість завдання інвесторам у цінні папери неправомірної шкоди;
- 2) існуватиме безперешкодна можливість інвесторів отримання наміченої вигоди від інвестування в цінні папери;
- 3) для інвесторів буде визначена дійсна ринкова вартість таких цінних паперів та ін.

Соціальний зв'язок як зміст суспільних відносин може бути статичним (виявляється в правах та обов'язках суб'єктів відносин) і динамічним (має свій вираз у суспільно значущій діяльності суб'єктів відносин).

У динамічному сенсі соціальний зв'язок цих суспільних відносин проявляється в здійсненні одного з етапів емісії цінних паперів, а саме в поданні та прийнятті документів для реєстрації випуску цінних паперів та в реєстрації випуску цінних паперів. Також, на нашу думку, ці суспільні відносини охоплюють ще й реєстрацію проспекту емісії цінних паперів, хоча диспозиція ст. 223¹ КК України не визначає як об'єктивну сторону подання підроблених документів для реєстрації проспекту емісії цінних паперів. Разом з тим законодавством передбачено, що реєстрація випуску цінних паперів та реєстрація проспекту емісії цінних паперів є невід'ємними один від одного процесами.

У статичному плані соціальний зв'язок цих суспільних відносин проявляється в імперативній позиції реєструвального органу НКЦПФР стосовно осіб, уповноважених на подання цих документів (засновників (уповноважених засновниками осіб) при створенні акціонерного товариства, емітентів цінних паперів). Крім того, статичний соціальний зв'язок проявляється в сукупності прав осіб, уповноважених на подання документів для реєстрації випуску цінних паперів, зокрема саме в праві на подання таких документів, і в обов'язку (завданні) органів

НКЦПФР здійснити у встановлені строки реєстрацію випуску та проспекту емісії цінних паперів за умови подання всіх необхідних документів, які відповідають чинному законодавству. Поряд з цим органи НКЦПФР мають відмовити у реєстрації випуску та проспекту емісії цінних паперів за умови недостатності документів, поданих уповноваженими особами та невідповідності їх закону. Також органи НКЦПФР мають право перевірити достовірність відомостей, які викладені в поданих уповноваженими особами документах.

Таким чином, дослідивши структуру суспільних відносин, які розглядалися в цій статті, і взявши за основу те, що об'єктом будь-якого злочину є суспільні відносини, можна дійти висновку про те, що безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 223¹ КК України, є *суспільні відносини, які забезпечують унормований правом порядок подання уповноваженими особами документів для реєстрації випуску цінних паперів.*

З урахуванням наведеного вище вважаємо, що надалі перспективним напрямком розвідок щодо дослідження теоретичної проблеми поняття безпосереднього об'єкта цього складу злочину є ґрунтовний аналіз змісту суспільних відносин, на які посягає злочин, передбачений ст. 223¹ КК України.

Список використаних джерел

1. Дудоров, О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика [Текст] : [монограф.] / О. О. Дудоров. — К. : Юридична практика, 2003. — 924 с.
2. Кримінальне право України. Особлива частина [Текст] : [підруч.] / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. — [3-е вид., перероб. і допов.]. — К. : Юрінком Інтер, 2007. — 624 с.
3. Щавінський, В. Р. Кримінальна відповідальність за незаконну емісію недержавних цінних паперів [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Щавінський Віталій Романович ; Національна академія внутрішніх справ України. — К., 2004. — 207 арк.
4. Кашкаров, О. О. Кримінально-правова характеристика злочинів у сфері випуску та обігу цінних паперів [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук / Кашкаров Олександр Олександрович ; Харківський національний ун-т внутрішніх справ. — Х., 2006. — 219 арк.
5. Кашкаров, О. О. Проблеми визначення об'єкта та предмета злочинів, які передбачені кримінально-правовими новелами в сфері обігу цінних паперів [Текст] / О. О. Кашкаров // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия "Юридические науки". — Том 22 (61). — 2009. — № 1. — С. 223–228.
6. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.
7. Положення про порядок здійснення емісії облігацій підприємств та їх обігу, затв. рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 17.07.2003 р. № 322, у ред. рішення від 26.10.2006 р. № 1178 [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0706-03>.

Рекомендовано до друку кафедрою кримінального права та процесу
Національної академії управління (протокол № 9 від 27 травня 2013 року)

Надійшла до редакції 28.05.2013

Витко О. Ю. Непосредственный объект подделки документов, которые подаются для регистрации выпуска ценных бумаг

Проведено аналіз структури суспільних відносин в сфері реєстрації випуску цінних паперів. Приводяться приклади суб'єктів, предмета та соціальної зв'язи як змісту таких суспільних відносин. На цьому основанні автором представлено власну точку зору стосовно непрямого об'єкта злочину за ст. 223¹ Кримінального кодексу України.

Ключевые слова: *непосредственный объект преступления, ценные бумаги, эмиссия ценных бумаг.*

Vitko, O. Yu. Direct Object of Falsification of the Documents which are Submitted for the Registration of Securities Issue

In the article the author analyzes the pattern of social relations in the area of the registration of securities issue. He gives an example of the entities, a target and social interaction as a matter of such social relations. On examining the abovementioned, the author gives his own point of view on the target of crime envisaged by Article 223¹ of the Criminal Code of Ukraine.

Keywords: *a target of crime, securities, issue of securities.*

